

נייר עמדה בנושאי תכנון וחקלאות - בחירות 2019

רקע: המרחב הכפרי וההתיישבות העובדת בישראל הינם אחד מסמלי התנועה הציונית ומדינת ישראל. כ- 75% מההתיישבות החקלאית נמצאת ב**פריפריה** ותורמת בעצם נוכחותה ל**אחיזה בקרקע** ולעיצוב גבולות המדינה. **החקלאות** המצויה בליבת העשייה של ההתיישבות העובדת, מממשת **יעדים לאומיים** מרכזיים וביניהם:

- אספקת מזון טרי לאורך השנה ובטחון תזונתי
- שטחים חקלאיים כ "ריאות" ירוקות ואזורי פנאי ונופש
- תעסוקה, מורשת ויישוב הפריפריה
- שמירה על קרקעות המדינה וכרזרבה לפיתוח עבור הדורות הבאים

השפעת הועדה לתכנון מתחמים מועדפים לדיור (הותמ"ל) על דמותה של ארץ ועל החקלאות:
הותמ"ל הוקמה באוגוסט 2014 במטרה לקדם באופן יעיל ומהיר תכניות בנייה לדיור, על קרקעות שהוכרזו על ידי הממשלה כמתחמים מועדפים לדיור. זאת במסגרת צו הוראת שעה, בהליך תכנוני מיוחד הנותן עדיפות ברורה לפיתוח באדמות מדינה ומעניק לוועדה סמכויות נרחבות בדומה לסמכויותיה של המועצה הארצית.

א. בארבע וחצי השנים האחרונות הוכרזו מתחמים בקבינט הדיור וקודמו תכניות בותמ"ל בהיקף של 370,000 יח"ד על שטח של כ- 150,000 דונם. מרבית השטח הנו חקלאי ומצוי בשטחי המועצות האזוריות. על פי מחקר שנערך באוניברסיטה העברית ובניתוח הנתונים על ידי משרד החקלאות עולה שלמעלה מ 60% מהשטחים שיועדו לטובת בנייה בתכניות הותמ"ל, הם שטחים חקלאיים.

ב. ההשלכות העיקריות של תכניות הותמ"ל שנידונו עד שנת 2018:

- פגיעה חמורה וודאית בעשרות ישובים חקלאיים – המשמעות היא שהישובים יהפכו לשכונות עירוניות והחקלאים יצטרכו למצוא מקורות פרנסה חלופיים.
- סגירת 5 בתי ספר חקלאיים ו-2 חוות ניסוי – המשמעות היא פגיעה באגרוטק ופגיעה ערכית בעתידה של החקלאות ובהנחלת המורשת החקלאית לדורות הבאים.
- העמקת הפערים בין פריפריה והמרכז על ידי תכנון יתר בישובי הפריפריה - לתכנון למלאי בפריפריה והצפתו ביחידות דיור ללא ביקושים בעתיד הנראה לעין, יש השלכות שליליות על היבטים חברתיים.

ג. על פי התחזית לעתיד ועל פי התכנית האסטרטגית לדיור צפויה גריעה של לפחות 400 אלף דונם חקלאות עד שנת 2040. כמו כן נמצא שכבר היום ישנו מלאי תכניות בהיקף של למעלה מ-800 אלף יחידות דיור.

ד. המשך תכנון ביתר יביא לפגיעה בחקלאות, בישובים הכפריים וברציפות השטחים הפתוחים. זוהי פגיעה ודאית ובטווח הקצר, בעוד שהבינוי, במידה שיתממש יהיה בטווח הארוך.

ה. תכנון היתר יגרום לכך שנוריש לדורות הבאים תכניות שלא יתאמו בהכרח לצרכיהם, ואשר תגבלנה את האפשרויות שלהם לעצב את פני הארץ בהתאם לצרכיהם, רצונותיהם ושאיפותיהם.

פרופ' אבי שמחון, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, שהוביל את התכנית האסטרטגית לדיור, הכריז בינואר 2019 בכנס על הותמ"ל ש"אירוע החירום מאחורינו...כעת יש זמן לחשוב".

לאור האמור לעיל אנו קוראים לחזור למסלול תכנון נורמטיבי, מושכל וכוללני. תכנון אשר מצד אחד יחזק את הערים והפריפריה ומהצד השני יאפשר את המשך קיום החקלאות וההתיישבות במדינת ישראל.

לצורך כך יש לגבש מדיניות מאוזנת לפתרון משבר הדיור - באמצעות הצעדים הבאים:

- 1. לסיים לאלתר את צו הוראת השעה ולהפסיק את פעילות הועדה לתכנון מתחמים מועדפים לדיור (הותמ"ל).**
2. לקדם בעדיפות ראשונה את ההתחדשות העירונית ואת הפיתוח במגזר הערבי כיעדים לאומיים – גורמי מקצוע מצאו שניתן להוסיף מיליון יח"ד בהתחדשות עירונית.
3. לחזק את משאבי הועדות המחוזיות והמקומיות ולהמשיך את הרפורמה בחוק התכנון והבניה, המאצילה סמכויות לוועדות המקומיות.
4. לפתח כלים נוספים להנגשת הדיור לכל שכבות האוכלוסייה – כלים מתחום הפיננסי, הפיסקלי, הרווחה והבנייה לטובת יישום תכניות, בנייה ואכלוס מהיר של דירות ועל פי ביקושים.
5. להקים צוות בין-משרדי בשיתוף נציגי מרכז המועצות האזוריות והתנועות המיישבות במטרה לקדם את השמירה על הקרקע החקלאית ולהטמיע את העקרונות במערכת התכנון הארצית.

גיבוש מדיניות ממשלתית תומכת בחקלאות באמצעות הצעדים הבאים:

1. קידום "חוק החקלאות והכפר"

הסבר: בישראל אין חוק המעגן את המדיניות החקלאית הכוללת על היבטיה השונים. בארצות הברית ובאיחוד האירופי, היבטים של המדיניות החקלאית מעוגנים בחקיקה ראשית. **מטרת החוק** היא לעגן בחקיקה את מעמדה הלאומי של החקלאות, להבטיח אספקה זמינה של תוצרת חקלאית מקומית איכותית ולקדם מחקר ופיתוח, וחדשנות חקלאית, להבטיח ביטחון תזונתי, להבטיח עצמאות למשק הישראלי ואת אי התלות בגורמים זרים, לעודד השתתפותם של חקלאים בקידום חקלאות שתוצריה באיכות גבוהה, וכן להביא להמשך קיום ההתיישבות העובדת ולחיזוק גבולותיה של מדינת ישראל. כל זאת תוך השתתפות חובה על החקלאי לעיבוד שוטף של הקרקע ומאידך – הקניית זכויות המבטיחות את יכולתו לעבד את הקרקע ולקיים את העשייה החקלאית לשנים קדימה. החוק והמדיניות יכללו בין השאר גם אמצעים להגנה על החקלאים והעיסוק בחקלאות.

2. הרחבת סמכויות משרד החקלאות באופן שיאפשר לו להוות גורם משמעותי בתחומי הקרקע החקלאית, המים, השקעות הון ורגולציה חקלאית.

3. מינוי סגן שר במשרד הפנים/הכלכלה שיעסוק בקידום ופיתוח ענייני המרחב הכפרי בכלל ובתוך כך יעסוק בזיקה ובשילוב שבין חקלאות לפיתוח אורבני.